

EEN VROEG-MESOLITHISCH WOONCOMPLEX TE ZONHOVEN- KAPELBERG (BELGISCH LIMBURG)

D. HUYGE

De opgravingen op de vindplaats van Zonhoven-Kapelberg, waarover reeds in een vorige aflevering van dit informatieblad werd bericht (HUYGE, 1985), werden in 1985 voortgezet in het kader van een gemeentelijk B.T.K.-project en in samenwerking met het Laboratorium voor Prehistorie van de K.U.Leuven. Op nauwelijks een tiental meter ten noorden van de in 1984 opgegraven vroeg-mesolithische nederzetting - voortaan ZK1 te noemen - werden in april-juni 1985 twee zeer gelijkaardige concentraties van prehistorisch materiaal uitgegraven (zie fig 1). Deze concentraties, ZK2 en ZK3 geheten, leverden respectievelijk een 900- en een 550-tal stenen voorwerpen op. In augustus-oktober van datzelfde jaar werden onmiddellijk ten zuiden van ZK1 nog twee vindplaatsen van lithisch materiaal onderzocht. Deze concentraties, ZK4 en ZK5, bevatten respectievelijk een 1100- en een 950-tal artefacten. Als werktuigen komen in alle vijf de ensembles hoofdzakelijk eindschrabbers en schuin afgeknotte microklingen (Zonhovenspitzen) voor (zie fig 2). Door het totaal ontbreken van stekers onderscheiden ZK2 en ZK3 zich duidelijk van de andere vindplaatsen. ZK2 is voorts zeer opmerkelijk door het naast vuursteen zeer bescheiden aanwenden van wommersomkwartsiet als grondstof (bijna 2 percent van het totaal aantal artefacten). Naar analogie met de situatie in ZK1 werden in ZK2-5 slechts een zeer beperkt aantal artefacten (geologisch) in situ aangetroffen. Ruim 85 tot 95 percent van de vondsten werden in de bouwvoor ingezameld. Eveneens als in ZK1 wijst het perfect overeenstemmen van de concentratie van bouwvoormateriaal met de in situ-concentratie er overduidelijk op dat de archaeologica niet wezenlijk door de beploeging werden verplaatst of verspreid. Terwijl er in samenhang met ZK1 slechts een zeer geringe hoeveelheid houtskool kon worden ingezameld, leverden ZK2-5 zeer aanzienlijke hoeveelheden van dit organisch materiaal op. Of deze houtskool, die zich in kuil- en grachtvormige structuren blijkt voor te doen, wel degelijk met de prehistorische bewoning geasso-

cieerd is, of met latere brandbouw of andere, al dan niet antropogene fenomenen in verband staat, kon archeologisch niet met zekerheid vastgesteld worden. Het feit dat verscheidene van deze houtskoolrijke structuren een treffende gelijkenis vertonen met de ondermeer door P.B. KOOI (1974) beschreven hoefijzervormige "tree fall features" doet hier alvast de nodige argwaan rijzen. Tot nu toe is slechts één C14-datering voorhanden die werd bekomen op een monster uit een houtskoolrijk kuiltje in het centrum van de vondstconcentratie ZK4: 6200 ± 140 B.P. (GrN-13703). In vergelijking tot de verwachtingen valt deze datering erg jong uit. Op basis van nauwkeurige typologische overeenkomsten hebben wij voor de Zonhovense ensembles een quasi-gelijktijdigheid vooropgesteld met de Nederlandse vindplaats van Gramsbergen met een C14-datering (voor de vondstconcentratie I) van 9320 ± 60 B.P. (GrN-7793) (STAPERT, 1979). Gezien de grondige voorbehandeling van het Zonhovense monster lijkt het weinig aannemelijk dat een recente verontreiniging de eerder jonge ouderdom zou kunnen veroorzaakt hebben. In het licht van de bijzonder archaische kenmerken van de lithische ensembles ZK1-5 komt het ons zeer onwaarschijnlijk voor dat de Atlantische datering van het houtskoolmonster op de mesolithische bewoning betrekking zou hebben. Hopelijk kunnen bijkomende dateringen en houtsoortdeterminaties hier enige klaarheid brengen. Aangezien de omliggende percelen nog niet ten gronde geprospecteerd werden, is het lang niet uitgesloten dat in de onmiddellijke omgeving van ZK1-5 nog gelijkaardige mesolithische vondstconcentraties kunnen onderzocht worden. Op grond van een aantal argumenten, zoals de onderlinge ligging en het voorkomen van remontages tussen de ensembles, komt het ons als zeer waarschijnlijk over dat de onderzochte vondstconcentraties op een gelijktijdige bezetting van het site betrekking zouden hebben. Het spreekt vanzelf dat een dergelijke gelijktijdigheid het bestaan van een gestructureerde en relatief uitgebreide mesolithische leefgemeenschap zou impliceren. Voor onze kennis van de mesolithische leefwijze is dit uiteraard een nieuw en belangrijk gegeven.

Referenties

HUYGE, D., 1985: An Early Mesolithic Site at Zonhoven-Kapelsberg (Belgian Limburg). Notae Praehistoricae, 5: 37-42.

KOOI, P.B., 1974: De orkaan van 13 november 1972 en het ontstaan van "hoefijzervormige" grondsporen. Helinium, 14: 57-65.

STAPERT, D., 1979: Zwei Fundplätze vom Übergang zwischen Paläolithikum und Mesolithikum in Holland. Archäologisches Korrespondenzblatt, 9: 159-166.

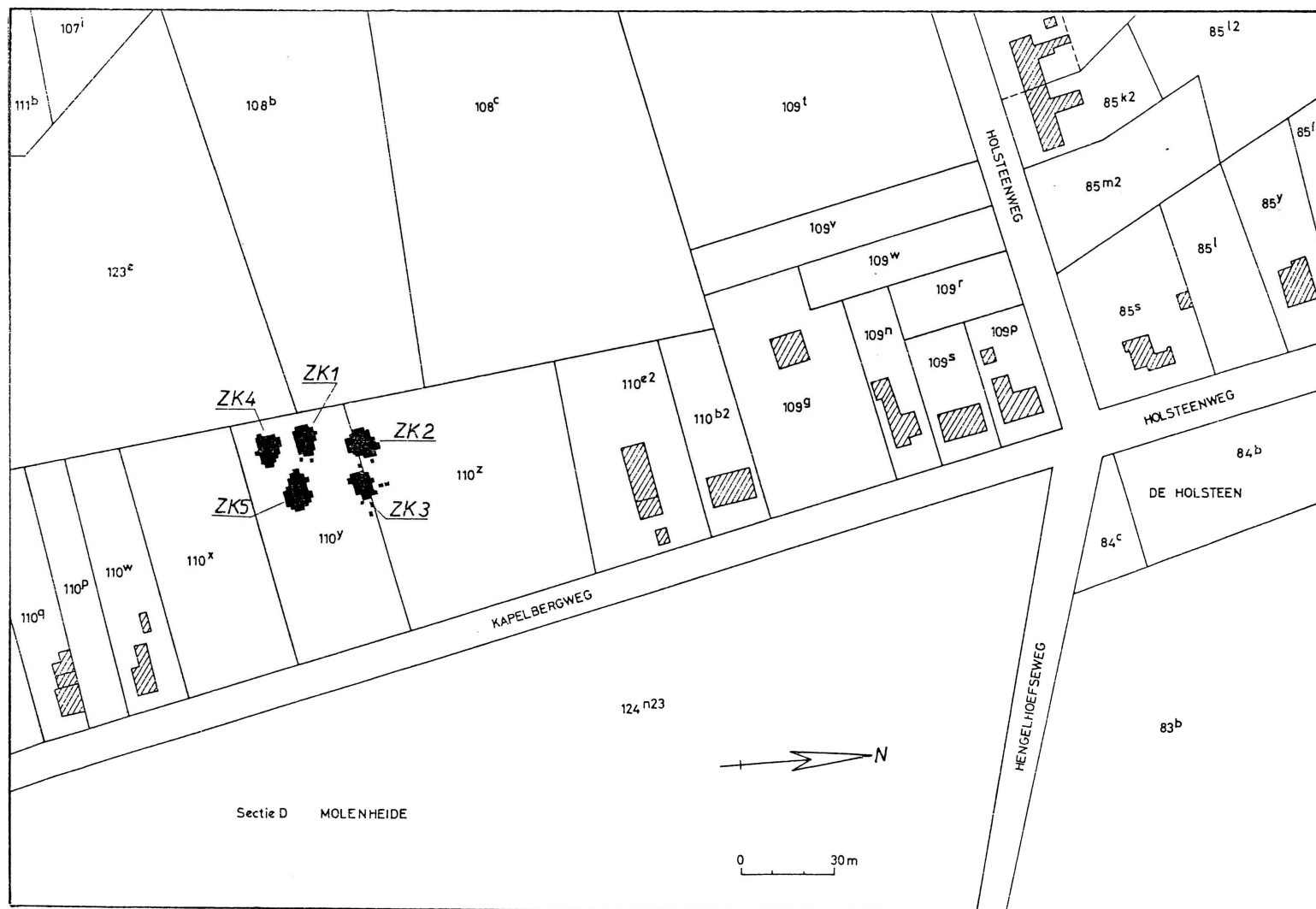

Fig. 1. Localisatie van de vindplaats op het kadasterplan met aanduiding van de vondstconcentraties ZK1-5.

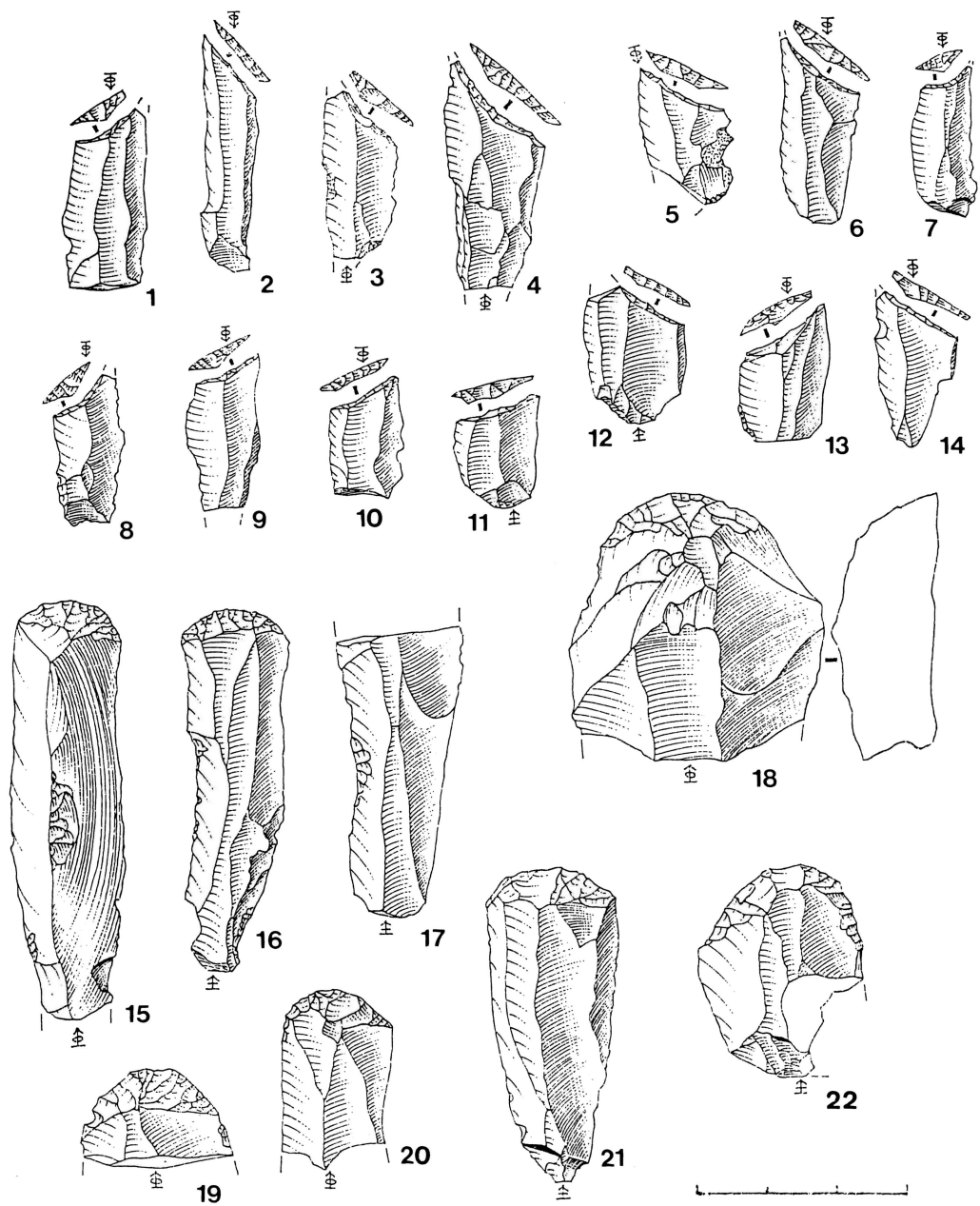

Fig. 2. Karakteristieke werktuigen uit de vondstconcentraties ZK2 en 3.